

Aan dr. PINKHOF zij beleefd opgemerkt, dat er door vele van de deskundige medewerksters van den N. M. B. en achtenswaardige artsen wordt samengewerkt op een wijze, die dezen tot groot gemak en zekerheid, genen tot hooge eer strekt. De gevallen mogen het licht zien. Menig ziektegeval komt nu nog tijdig ter kennis van den geneesheer, terwijl anders de verwaarloozing wegens onwetendheid of valsche schaamte tot de ontzettende verwickelingen zouden hebben geleid, die hier niet behoeven te worden genoemd of beschreven.

Den Haag,  
5 Juli 1922.

C. VAN DER POL,  
*Lid-H.B. van den N. M. B.*

## II.

Anders dan zijn geestverwanten in andere landen, die nu de eenige practische gevolgtrekking maken uit hun stelsel, en aandringen op vrije uitoefening der afdrijving, omdat men, door de aangekweekte „vrees voor het kind” niet meer daarzonder kan, gaat de N. Malth. Bond in ons land voort met te betuigen, dat hij de afdrijving verfoeit. En inmiddels gaat hij ook voort met het aanstellen van vrouwen, waarvan sedert 30 jaren bij elk onderzoek is gebleken, dat een belangrijk percentage uit afdrijfsters bestaat. Dan wordt de betrekking met zulke vrouwspersonen verbroken, en wordt soms ook „de grootst mogelijke bekendheid” aan zulk een feit gegeven, waardoor (wat alleen de Bond niet kon voorzien) alle abortusbegeerigen te weten komen, bij wie zij terecht kunnen. Maar daarmee is de Bond niet van zijn verantwoordelijkheid af; *hij* is het, die aan zulke vrouwen bekendheid bij het publiek verschaft, en den toeloop, dien hij haar heeft bezorgd, niet meer kan tegenhouden. Loopt men er eens enkele malen in — dat kan den beste gebeuren. Maar dan maar jaar in, jaar uit voortgaan met het aanstellen van menschen, waarmee men *weet*, zooveel gevaar te loopen, grenst aan opzettelijke bevordering van de afdrijving, en wordt niet schoongewassen door de uitreiking van een geschriftje, dat desnoods voor zichzelf, maar onder deze omstandigheden onmogelijk voor den Bond kan spreken. Het Maartnummer 1904 van het maandblad „*Getuigen en Redden*” behandelt deze zaak reeds uitvoerig, en als degenen, die de verantwoordelijkheid voor de geboortecijfers in Nederland op zich nemen, niet dááruit hebben kunnen of willen leeren, dan hadden zij het reeds eerder moeten doen uit de daad hunner *geestverwanten*, wijlen TREUB en ALETTA JACOBS, die een „Nieuwen Nieuw-Malthusiaanschen Bond” hebben opgericht, alleen omdat zij met de gevaarlijke eigenzinnigheid van den N. M. B. niets meer te maken wilden hebben. Al heeft deze bond geen practisch werk verricht, toch is de oprichting van groote beteekenis geweest en een waarschuwing, voor wie althans geneigd was te hooren. Het verwondert mij niet, dat er „achtenswaardige” artsen zijn, die met „deskundige” medewerksters samenwerken. Wat hebben wij niet beleefd in de dagen van OTTO-OTTO!

PINKHOF.

# BERICHTEN.

## Wetten, Besluiten, Officiële verslagen, enz.

### *Ziektestatistiek der Marine.*

Door het Centraal Bureau voor de Statistiek is uitgegeven een *Statistisch overzicht der behandelde zieken van de Koninklijke marine over het jaar 1919*. Dit is iets nieuws, want tot nog toe werd het statistisch geneeskundig jaarverslag der Marine door de zorg van het departement van marine uitgegeven, op welke jaarverslagen geregeld in dit *Tijdschrift* ook de aandacht is gevestigd. In het vervolg zal de bewerking daarvan geschieden door het Centraal Bureau voor de Statistiek, zooals dat ook reeds geschiedt voor het Nederlandsche en het Nederlandsch-

Indische leger, en thans ligt het eerste door genoemd bureau bewerkte overzicht voor ons nl. dat over 1919. Hiermede is de wensch vervuld van de Centrale Commissie voor de Statistiek, die reeds in 1904 er op aangedrongen heeft, dat de bewerking van de verschillende militaire geneeskundige statistieken in één hand zou komen, terwille van de eenheid.

Zooveel mogelijk is getracht dit verslag te doen aansluiten aan de voorafgaande. Behouden is de verdeeling van het marine-personeel in drie groepen: A. personeel dienende in Nederland en West-Indië; B. in Oost-Indië dienend Europeesch personeel; C. inlandsch personeel der vloot in Oost-Indië. Elke groep wordt weer onderscheiden in: I. dekpersoneel en II. machinekamerpersoneel.

In het jaar 1919 bedroeg de gemiddelde sterkte der marine 10407 man, nl. 6838 behoorende tot groep A, 2139 tot groep B, en 1430 tot groep C. De gezondheidstoestand in haar geheel was in 1919 gunstig, wat het aantal onder behandeling gekomen zieken betreft. Voor de geheele zeemacht (alle groepen bijeen) bedroeg het aantal nieuwe lijders per 1000 man der sterkte 719.3 tegen 996.5 in 1918 (alleen het jaar 1917 was veel gunstiger, toen dit getal 680.2 per 1000 bedroeg). Ook het gemiddeld aantal zieken vrij van dienst daags was kleiner dan in de vorige vier jaren (39.7 tegen 40.5 in 1918, 42.4 in 1916 en 41.2 in 1915; alleen in 1917 was dit aantal ook kleiner nl. 37.—). Het aantal vrij-van-dienst-dagen per zieke, aan boord zoowel als in het hospitaal, alsook de gemiddelde verplegingsduur in de hospitalen waren daarentegen vrij hoog, zoodat de zieken, minder in aantal, een langere behandeling behoeften (deze getallen waren aan boord 4.3 tegen 4.— in 1918, en in de hospitalen 10.3 tegen 8.2 in 1918). De vermindering van het aantal nieuwe zieken wordt bij alle groepen waargenomen, evenzoo de langere duur der behandeling van elken zieke. De gezondheidstoestand wordt het best weergegeven door het aantal „manziektedagen” (het aantal dagen vrij van dienst per jaar en per man der sterkte); dit bedroeg in het verslagjaar 14.5, tegen 14.8 in 1918, 13.5 in 1917, 15.5 in 1916. Men dient echter wel in aanmerking te nemen, dat de belangrijke vermindering van het aantal grieplijders in 1919 tegenover 1918 aan den gunstigen toestand een aandeel van beteekenis moet gehad hebben.

Het Europeesch machinekamerpersoneel heeft gedurende de laatste vijf jaren een grooter aandeel in de morbiditeit dan het Europeesch dekpersoneel, zoowel in als buiten Europa. Bij het Aziatisch personeel is de verhouding juist omgekeerd; daar vertoont juist het dekpersoneel meer vrij-van-dienst-dagen per 1000 man. Groote verschillen ten nadeele van het machinekamerpersoneel vindt men bij febris catarrhalis, bij angina (in Oost-Indië), bij enteritis en bij phlegmone (in Oost-Indië). Furunculosis telde meer lijders bij het dekpersoneel.

Enkele ziekten, welke een merkbaaren invloed op het ziektecijfer uitoefenen, worden nog afzonderlijk besproken.

*Malaria.* Het aantal primaire gevallen buiten Oost-Indië was in 1919 tamelijk groot (1.51 per 100 man); het aantal ziektedagen per 100 man der sterkte was daarentegen klein (18.90); evenzoo het aantal dagen, dat een zieke gemiddeld aan den dienst was onttrokken (5.93). Vele gevallen, vooral de recidieven, buiten Oost-Indië zullen nog wel van tropische herkomst zijn. Maar ook voor primaire gevallen kan dit gelden, omdat de bemanning van uit Indië repatrieerende schepen van het oogenblik van vertrek af wordt gerekend tot het buiten Oost-Indië dienend personeel. Het aantal malarialijders onder de Europeanen in Indië is in 1919 weer belangrijk verminderd (van 17.11 per 100 in 1918 tot 12.20 in 1919 primaire gevallen, en van 43.16 in 1918 tot 25.62 in 1919 recidieven), terwijl dat onder de inlanders ongeveer gelijk is gebleven. Belangrijke verschillen tusschen dit personeel en machinekamerpersoneel werd niet waargenomen. Zooals men weet, heeft vele jaren het marine-etablisement te Soerabaja een groote beruchtheid gehad als besmettingsbron voor malaria. Het blijkt nu, dat 1919 voor de Europeanen bij den torpedo-dienst aldaar een buitengewoon goed jaar is geweest; in de laatste vijf jaren is zelfs niet bij benadering zulk een laag ziektecijfer bereikt (13.2 per 100 primaire gevallen en 10.4 recidieven; in 1918 waren die cijfers: 22.7 en 37). De cijfers voor de marine-kazerne waren echter hoog (32.4 primaire en 40.8 recidieven).

Opmerkelijk is, dat vóór 1918 de marine-kazerne betere malaria-cijfers gaf dan de torpedo-dienst, terwijl de verhouding daarna omgekeerd is. Daar in 1919 het aantal besmettingen in de kazerne is toegenomen, kunnen de gunstige cijfers niet aan een algemeene daling der morbiditeit te Soerabaja worden toegeschreven. Voor de wending ten goede zal zeer waarschijnlijk de muskieten-bestrijding op en in de omgeving van het marine-etablissement een groote rol gespeeld hebben. Dat ten aanzien van de inlandsche schepelingen bij den torpedo-dienst de uitslag minder goed is, moet geweten worden aan het feit, dat dezen hun vrije nachten doorbrengen in de kampongs van de bovenstad en van Wonokromo, waar de hygiënische maatregelen, aan den Oedjong genomen, geen invloed uitoefenen. Door de tenuitvoerlegging van de nieuwe havenplannen, het bebouwen en ophoogen van het terrein der nieuwe kazerne aan den Oedjong, de drainage van het veld tusschen de debarkementsgebouwen en de Kali Semampir werden de gevaarlijkste terreinen van het etablissement allengs minder schadelijk gemaakt. Ook de verbetering van de particuliere kampongs aan den Oedjong en van de nieuwe havenemplacementen aan de overzijde van de Kali Mas werd ter hand genomen. Het betrekken — in Februari — van een nieuwe, geheel met gaas en van sluizen voorziene loods door de inlanders, kan een gunstigen invloed hebben uitgeoefend. Dat in het laatst van het jaar de muskietenbestrijding in de omgeving van het kazerneterrein werd ter hand genomen, kan in 1920 vrucht hebben afgeworpen.

*Influenza.* Terwijl in 1918 niet minder dan 15,86 pCt. van de gemiddelde sterkte aan die ziekte leden, daalde dit cijfer in 1919 tot 2,15 pCt. Van de 254 behandelde stierven slechts drie. Evenzeer daalden de ziekten door de influenza veroorzaakt, de pneumonia crouposa en bronchopneumonie.

*Syphilis.* De cijfers wijzen uit, dat het aantal besmettingen met lues bij alle groepen vermeerderde; ook het aantal behandelde recidieven steeg, hoewel in geringere mate dan het aantal primaire gevallen. Men bedenke echter, dat stijging van het aantal recidieven afhankelijk kan zijn van de stijging van het aantal primaire gevallen, maar evenzeer van de verscherpte contróle op de nabehandeling van venereische ziekten door een daarvoor sedert 1918 ingevoerd kaartstelsel.

*Ulcus molle.* Het aantal gevallen steeg bij groep A; bij groep B nam het af, terwijl ook groep C een geringe daling vertoonde.

*Gonorrhoe.* Deze ziekte vertoonde eenige vermeerdering onder de Europeanen, vermindering onder de Aziaten.

Neemt men alle geslachtsziekten te zamen, dan blijkt, dat in 1919 het aantal besmettingen voor alle geslachtsziekten grooter was dan in vroegere jaren. De Europeaan in Indië schijnt meer gevoelig voor besmettingen in alle vormen dan de Aziaat. Voorts blijkt uit de cijfers, dat de Europeaan meer voor ulcus molle, de Aziaat meer voor blennorrhagische aandoeningen vatbaar is. Misschien is dit in verband te brengen met de mindere gevoeligheid voor besmetting van den glans penis ten gevolge van de ritueele circumcisie bij vele inlanders.

In Mei, Juni en Juli 1919 heerschte in het zuidelijk deel van Soerabaja een hevige malaria-epidemie. Nagenoeg het geheele eerste halfjaar heerschte cholera epidemisch te Soerabaja; toch kwamen slechts 2 gevallen dier ziekte voor aan boord van H.M. „Koningin Regentes”. Op H.M. „Panter” kwamen in Mei plotseling een aantal gevallen van febris VAN DER SCHEER voor onder de Europeanen.

De kweekschool voor inlandsche schepelingen te Makassar werd in November bezocht door een epidemie eener koortsige ziekte, waardoor ongeveer 40 personen werden aangetast, over het algemeen van lichten aard.

In het geheel overleden in het verslagjaar 42 Europeanen, waarvan 30 aan ziekte en 12 aan uitwendige oorzaken (o.a. 5 door verdrinken), en 13 Aziaten waarvan 12 aan ziekten en één aan uitwendige oorzaken. Afgekeurd voor den zeedienst werden 203 militairen n.l. 19 officieren, 66 onderofficieren en 118 manschappen (aan neurasthenie en hysterie alleen 4 officieren, 16 onderofficieren en 11 manschappen; aan longtuberculose één officier, 6 onderofficieren en 13 manschappen).